

PROTOCOL DE LES SANTES

FESTA MAJOR DE MATARÓ

Foto portada ©Romuald Gallofré

Equip redactor:

Cugat Comas

Ramon Radó

Grup de referència:

Cugat Comas, en representació de les entitats de la festa.

Eudald Serra, en representació de les colles institucionals.

Joan Maltas, en representació de les colles institucionals.

Josep Maria de Ramon, en representació de les entitats de la festa.

Laia Graupera, en representació de les colles institucionals.

Núria Radó, com a referent experta en la festa.

Coordinació tècnica del Servei de Cultura.

Aquest document és un encàrrec del Servei de Cultura de l'Ajuntament de Mataró al grup de referència.

Mataró, 12 de febrer de 2026

Fotografies de: Clara Ballesta, Albert Canalejo, Romuald Gallofré, Pere Masramon, Sergio Ruiz, Miquel Sala.

Disseny Gràfic i maquetació: SilviaVallverdu.cat

Dipòsit legal: B 12734-2026

www.lessantes.cat

Les Santes són molt més que la Festa Major de Mataró. Són el batec col·lectiu d'una ciutat que surt als carrers al voltant del 27 de juliol.

Quan arriben Les Santes, la ciutat canvia el ritme del cor. Els carrers esdevenen places de trobada, els balcons s'omplen de colors i la memòria col·lectiva desperta. No és només una festa major: és un moment en què Mataró es reconeix a si mateixa, es mira als ulls i diu amb orgull qui és i d'on ve.

Les Santes són emoció compartida. Són records d'infantesa, són primera nit sense dormir, són avis explicant històries i criatures que les viuen per primer cop. Són el fil invisible que cus generacions, barris i maneres de ser, i que fa de la diversitat una força comuna.

Les Santes són tradició i comunitat. Una festa viva que ha crescut i s'ha sabut adaptar als nostres dies gràcies a la implicació de la ciutadania. Les colles institucionals en són un gran exemple. I és que portar un gegant no és només sostenir un pes físic, és portar la història de la ciutat a les espatlles, és ballar perquè altres s'emocionin, és entendre que la cultura popular es manté viva gràcies al compromís col·lectiu.

La nostra festa major és singular, única, irrepetible. No és una còpia de res, no segueix modes passatgeres. Té un caràcter propi, uns ritmes, uns rituals i uns símbols que només s'entenen des de Mataró. Aquesta singularitat és un tresor, i com tot tresor, cal estimar-lo, protegir-lo i transmetre'l.

Aquest Protocol de Les Santes neix amb la voluntat de preservar, ordenar i projectar el nostre patrimoni col·lectiu. És el resultat d'un procés de treball rigorós que ha permès recollir no només els actes i els elements essencials de la festa, sinó també els valors que li donen sentit.

El document que teniu a les mans és una eina de preservació i un compromís de futur. Perquè Les Santes evolucionen amb la ciutat i amb la seva gent, incorporant noves mirades sense perdre l'essència que les fa singulars. Aquest protocol no vol ser un text immutable, sinó un marc viu que garanteixi que la Festa Major continuï sent un espai de convivència, emoció compartida i orgull ciutadà.

Les Santes formen part de l'ànima de Mataró. Cuidem-les, preservem-les i continuem fent-ne la millor expressió de la nostra ciutat.

Glòria a Les Santes!

David Bote Paz
Alcalde de Mataró

PROTOCOL DE LES SANTES, FESTA MAJOR DE MATARÓ

Les Santes són la Festa Major de Mataró. Es tracta d'una realitat festiva singular, amb elements genuïns i únics de la capital del Maresme, que s'ha configurat a través de la història gràcies a l'aportació i involucració de la ciutadania.

L'any 2024, per impuls de l'Ajuntament de Mataró i la ciutadania en un procés participat, s'inicia l'elaboració d'aquest document de protocol de la Festa Major per a fer constar els elements essencials de Les Santes, el seu relat festiu, la seva governança, entre d'altres, els valors propis de la celebració.

Aquest protocol defineix, doncs, una sèrie de pautes i paràmetres per a l'organització i celebració de Les Santes, la Festa Major de Mataró.

ÍNDEX

1. LES SANTES, LA FESTA MAJOR DE MATARÓ	6
2. ELS VALORS PROPIS DE LA FESTA	10
3. ELS ELEMENTS CARACTERÍSTICS	14
4. EL RITUAL DE LES SANTES: EL MICRORELAT I ELS ACTES PROPIS	20
5. LA GOVERNANÇA DE LA FESTA	34
6. EL FUTUR DE LA FESTA: INNOVACIÓ I EXIGÈNCIA	38

1

LES SANTES, LA FESTA MAJOR DE MATARÓ

Les Santes és el nom propi de la Festa Major de Mataró i alhora descriu la manera que els mataronins i les mataronines tenen de viure-la. Són dies de ple estiu que divideixen l'any en dues meitats: abans i després de Les Santes.

És una setmana a l'any en què els ciutadans es reconeixen els uns als altres compartint espais i costums en una festa feta de tothom i per a tothom. Les Santes apleguen les diferències i propicien un seguit de rituals amb què la ciutadania es fa seva la tradició de celebrar-les. Són dies de sortir al carrer i participar en actes col·lectius, d'exhibir una alegria desacomplexada i renovar el nostre contracte metafòric amb la ciutat.

Al final del curs, enmig del calendari i al principi de les vacances, Les Santes dominen l'any mataroní i esdevenen la fita, l'orgull i el millor exemple de sentiment de pertinença ciutadana a la capital del Maresme.

El nom de la festa fa referència a santa Juliana i santa Semproniana, que la ciutadania va escollir com a patrones de Mataró l'any 1852 per votació en un referèndum després de dècades de devoció. Per això, també, l'arquitectura festiva s'articula al voltant de la diada del 27 de juliol, onomàstica de les dues santes. És quan la Festa Major creix més enllà de l'estricta sentit religiós vinculat a Les Santes, amb l'article sempre en majúscula, com a denominació popular i compartida de la Festa Major de Mataró.

LES SANTES, FEM-NE FESTA MAJOR

A les acaballes de la dictadura franquista, a la segona meitat de la dècada dels 70 del segle xx, en un moment de lluita per la recuperació dels drets i les llibertats democràtiques, la ciutadania va renovar per complet la Festa Major. Es va fundar un nou model festiu aprofitant alguns elements històrics, però obrint les finestres del que hi havia hagut fins aleshores perquè hi entrés aire fresc amb l'objectiu que arribés al màxim de gent.

El que va sorgir d'aquella onada propiciada per un grup de joves del Foment Mataroní, i que va agafar el lema de "Les Santes, fem-ne Festa Major", responia al propòsit de crear de bell nou una festa de tothom i per a tothom, recuperant l'espai públic com espai d'expressió de joia ciutadana. Tot el que s'ha succeït des de llavors entorn de Les Santes respon a aquesta vocació.

LES SANTES ACTUALS

Des d'aleshores, Les Santes s'han consolidat i enriquit amb el temps fins a arribar a la festa actual. La Festa Major és viva i creix en consonància amb com ho fa la ciutat i la ciutadania. És, per tant, una festa viva amb elements que s'hi han anat incorporant i que conformen el corpus festiu mataroní, un relat que s'esdevé a finals de juliol. El relat i la realitat que aquest document detalla.

Hi ha tantes maneres de viure i veure Les Santes com mataronins i mataronines, però la Festa Major ha agafat una dimensió global que la converteix en el principal actiu del sentiment de pertinença a la ciutat i a la seva comunitat. Es pot afirmar que no es pot entendre Mataró sense Les Santes i que, alhora, la ciutat es defineix i projecta sobretot a partir de la seva Festa Major.

UNA FESTA PATRIMONIAL

Les Santes són una de les festes singulars catalogades patrimonialment en l'àmbit català. L'any 2010, la Generalitat va reconèixer la importància de Les Santes amb la declaració de festa patrimonial d'interès nacional en una disposició en què singularitza tres elements de forma explícita per la seva vàlua i història: la Missa de Manuel Blanch, la Família Robafaves amb els Nans i el ritual de la Dormida.

- **La Missa de les Santes:** Cada 27 de juliol al matí, s'interpreta en directe la Missa de Glòria per a cor i orquestra que el mataroní Manuel Blanch va compondre expressament el 1848. És una melodia quasi operística cantada per un cor popular i que únicament es pot mirar i escoltar en el decurs de l'Ofici de Festa Major del dia 27 de juliol al matí a la basílica de Santa Maria. És un dels millors exemples de la música litúrgica a Catalunya.
- **La Família Robafaves amb els Nans:** Són l'element més destacat de les comparses institucionals de Mataró. Estan documentats des del segle XVII, però aleshores no eren quatre. Actualment, el quartet de Gegants el conformen en Robafaves i la Geganta, la seva filla Toneta i el marit d'ella, en Maneló. Tots quatre gegants ballen al so de la música de flabiol i tamborí i, des de 1864, van acompanyats pel seguici de Nans, actualment en són divuit portats per infants.
- **La Dormida:** És el ritual en què les figures del seguici institucional ballen davant de l'ajuntament, amb seguiment i expectació de la ciutadania, especialment la canalla. Seguint un mateix ordre, començant pels Nans i acabant amb en Robafaves, les figures fan els seus balls propis i, en acabar-los, entren a l'ajuntament, enmig de crits de "no n'hi ha prou". S'anomena així perquè, després de l'últim ball, els Gegants s'ajeu i entren al vestíbul de l'ajuntament, on "dormiran" fins a la següent sortida.

A vibrant festival scene with a large crowd of people. In the background, there is a large, dark sculpture of a dinosaur. A person in a cowboy hat is visible in the crowd. The scene is lit with warm, golden light, suggesting a sunset or sunrise. The overall atmosphere is festive and energetic.

2

ELS VALORS PROPIIS DE LA FESTA

Les Santes tenen una dimensió cultural, festiva, social i esportiva importantíssima per a tota la ciutat de Mataró i la gent que s'estima la festa i, per tant, responen a diferents valors intrínsecs a la celebració. Valors que, precisament, reforcen el rol distintiu de Festa Major de tota la ciutat i per a tota la ciutadania

Les Santes són:

SINGULARS

Els elements i rituals propis de Les Santes són genuïns i no es poden entendre en un altre context que el que els és propi. Les Santes tenen un gran valor, tant material com immaterial, que és històric i identificatiu de la ciutat i la celebració. La seva ritualitat conforma l'imaginari festiu popular dels mataronins i mataronines.

PARTICIPATIVES

Les Santes són una festa participativa en l'organització i participada àmpliament per la població mataronina i que convida a la celebració, que esdevé una expressió de ciutadania i comunitat. El voluntariat és un element indissociable de la Festa Major: centenars de persones, des de posicions ben diverses, posen el seu granet de sorra a fer reeixir la festa.

PÚBLIQUES I POPULARS

Les Santes es viuen a l'espai públic com a punt de trobada entre iguals. Els seus actes són populars, oberts i gratuïts, on tothom pot sentir-se convidat i participar per igual.

L'administració local vetlla per aquest caràcter públic i popular, mantenint el català com a llengua pròpia de la festa.

REPRESENTATIVES

Les Santes són una festa de tothom i per a tothom, que connecta i aplega tota la ciutadania, sigui organitzada en entitats o individualment. Són un reflex de Mataró, una ciutat plural i diversa que té en el voluntariat i l'associacionisme la seva manera genuïna d'organitzar-se i fer la seva aportació al comú. Durant Les Santes s'ajunten ciutadans, participants, voluntaris, entitats i empreses, per treballar en la mateixa sintonia.

INCLUSIVES I DIVERSES

Les Santes són una festa oberta a tothom, sense barreres d'accés, ni físiques ni de cap altre tipus. Han de vetllar i ser sensibles per a incorporar tothom a la festa, sense exclusions ni discriminacions per classe, procedència, edat, creença, ètnia, orientació i identitat de gènere, ni raó de cap mena.

INTERGENERACIONALS

Les Santes com a ritual i moment festiu que es comparteix entre la ciutadania i es transmet de generació en generació en un fil temporal sense talls. És una celebració present i alhora una escola de la festa en què la canalla adquireix la ritualitat pròpia gràcies a l'aprenentatge i exemple dels més grans.

3

ELS ELEMENTS CARACTERÍSTICS

Hi ha una sèrie d'elements singulars que formen part dels actes propis del relat i que pel seu rol històric o festiu mereixen ser considerats com a elements característics de Les Santes, conjuntament amb els tres catalogats com a patrimonials i descrits anteriorment.

Són aquests:

EL CARTELL, LA SAMARRETA I EL PROGRAMA

Les Santes tenen cada any un cartell, un programa i una samarreta. Són tres elements que comparteixen una mateixa imatge, a partir del cartell, que s'encarrega cada any a un artista amb vinculació amb la ciutat i que es complementen amb la imatge corporativa de la Festa Major utilitzada per l'organització.¹

- El cartell és una obra d'autor a qui es demana² que opini sobre la festa i n'ofereixi la seva visió i interpretació. Durant mesos, es converteix en la imatge de la Festa Major. Incorpora la llegenda “Les Santes, Festa Major de Mataró” i les dates “Del 25 al 29 de juliol de (l'any corresponent)”. La presentació del cartell, acompanyada d'un debat popular gairebé tan tradicional com el mateix cartell, és un inici simbòlic del compte enrere fins a l'esclat de la festa.
- El programa de mà és, juntament amb el cartell, un dels principals instruments per convidar la ciutadania a participar de la festa.
- La samarreta és un element popular que tenyeix la ciutat durant els dies de la Festa Major i es converteix gairebé en un uniforme no oficial dels mataronins i les mataronines.

Tots tres elements —cartell, programa i samarreta— tenen una gran difusió i es vetlla perquè arribin al màxim de gent possible.

(1) En l'actualitat, Les Santes disposen d'una imatge corporativa a manera de logotip que identifica tot el que fa referència a la festa, protagonitzada per un dibuix del casc icònic d'en Robafaves.

(2) La Comissió d'Imatge, integrada per artistes i professionals del sector, proposa l'autoria del cartell i és el regidor o regidora de Cultura qui li fa l'ofertament. La identitat de l'autor i la imatge de l'obra es vetllen en secret fins a la presentació pública.

COMPARSES INSTITUCIONALS

Les denominades comparses institucionals són les que conformen el seguici festiu de Mataró. Són les Diablasses amb els Tabalers do Maresme, la Momeroteta i la Momerota amb els seus grallers o tabalers, el Dragalió i el Drac amb els seus tabalers, els Nans i els Gegants de la Família Robafaves amb els seus flabiolaires i l'Àliga amb els Ministrils, citats en ordre de cercavila.

Com el seu adjectiu ho indica, són una representació formal de la ciutat i el seu comú. Són de titularitat i gestió públiques, de l'Ajuntament, i per això els rols d'aquestes figures i dels seus portadors i músics (colles) estan reglamentats.³ Els seus membres formen part del voluntariat de la Festa Major encara que el seu rol vagi més enllà de les dates de Les Santes i l'accés, permanència i baixa a les mateixes colles es fa a través de mecanisme públic.

En els actes del 27 de juliol s'incorpora, acompanyant la corporació municipal, tres elements més amb rang de comparsa institucional: són l'Herald, les Trampes, que també tenen protagonisme a l'Estrena, i els Macers, que només surten a l'Anada a Ofici, la Desfilada i la Passada.

MÚSICA TRADICIONAL: FLABIOLS I GRALLES

Les Santes tenen una banda sonora pròpia i uns sons característics que evolucionen amb el temps, però conserven sonoritats històriques amb instruments idiosincràtics de la cultura popular mataronina i catalana. El flabiol, amb segles d'història en aquestes contrades, és la música que acompanya Gegants i Nans i també és protagonista en l'Estrena o el Vermut de Bastons. Al seu torn, la gralla, introduïda en la refundació festiva,⁴ és indissociable del mateix seguici (on acompanya les dues momerotes), de les Matinades o dels castells.⁵

LA BANDA I EL BEQUETERO

La música de banda és un element indefectible de Les Santes, dins del seguici i també amb altres actes musicals propis.⁶ D'entre el repertori de banda, el pasdoble "El Bequetero" de Gustavo Pascual Falcó ha adquirit, d'ençà de la seva popularització en el marc del Desvetllament Bellugós, una categoria d'himne oficial

(3) El "Reglament d'ús i funcionament de les comparses institucionals del seguici festiu institucional" és vigent des de la seva aprovació en el Ple Municipal de l'Ajuntament de Mataró l'abril del 2017.

(4) La gralla és present de forma regular i protagonista a partir de Les Santes de 1979.

(5) La música de la festa és interpretada també per altres instruments tradicionals com els tamborins, les tarotes, o els tabals.

(6) En l'actualitat, és l'Agrupació Musical del Maresme qui acompanya les sortides del Seguici i protagonitza concerts de banda durant Les Santes.

de Mataró. És la melodia més associada i relacionada amb Les Santes, amb el seu peculiar i característic recompte fins a 15 i corejat amb entusiasme per la ciutadania. Va ser introduïda per la Societat Musical Mestre Orts, la “banda de Gaianes”, i actualment és interpretada per l'Agrupació Musical del Maresme.

ELS BALLS I LES DANSES

No s'entén una festa major sense el ball. Les danses són un element imprescindible de Les Santes, reconeixible per la ciutadania. D'una banda, quan surt el seguici festiu, cada figura té un ball propi que es veu principalment a les dormides. El ball és, també, un dels fils conductors de la festa que apareix al llarg dels diferents actes com a punt de trobada de persones de totes les edats.

D'entre les diferents danses pròpies destaquen les ballades de sardanes, que formen part de forma genuïna de la programació pel seu pes històric i com a mostra també de la feina que les entitats sardanistes locals fan durant tot l'any.

La música dels balls i les danses és interpretada per músics en directe.

EL FOC

Les Santes s'insereixen dins de la tradició i la cultura del foc comunes a la Mediterrània que, des de fa segles, dona un gran valor simbòlic als elements de foc com a element festiu. La pirotècnia té la seva pròpia funció en el ritual de la Festa Major. Mostra d'això és que els Focs del dia 27 són l'acte més emblemàtic i concorregut de tots, o la gran popularitat dels diferents actes amb ús de pirotècnia.

TRONS I CAMPANES

Dos sons propis de la festa que són indicatius d'avís i convidat als diferents actes i, per tant, tenen el seu moment i significat dins del ritual festiu. Són sons amb segles d'història, sempre associats a celebracions i motius rellevants. Per una banda, el tro pirotècnic de traques i petards, i de l'altra, el so de les campanes repicades manualment.⁷

Les diferents aparicions del tro i de les campanes, en el decurs del ritual festiu de Les Santes, es justifiquen pel caràcter històric i vigent d'aquests sons com a element comunicatiu popular de gran vàlua patrimonial.

(7) El dia 30 de novembre de 2022, la UNESCO va declarar Patrimoni Immaterial de la Humanitat el toc manual de campanes.

ELS ESPAIS DE LA FESTA

Com totes les festes majors, Les Santes tenen uns espais tradicionals, que són aquells llocs on la gent de Mataró acostuma a trobar-se de forma espontània. La ciutadania, vingui d'on vingui, s'aplega en punts que s'han convertit, amb els anys, en espais centrals de la festa i de la vida compartida. Històricament, els punts neuràlgics de la festa s'han situat al voltant de l'eix de la Riera que uneix el Parc Central amb “baix a mar”, passant per l'ajuntament i la plaça de Santa Anna.

LES SANTES ESPORTIVES

La dimensió esportiva és ben present a la Festa Major amb una programació extensa, concertada amb clubs i entitats de la ciutat. Entre els diferents actes esportius inclosos en el programa cal destacar, per la transcendència i participació popular que tenen, la Travessa Nedant al Port, pròpia del Portal de la Festa Major, i també la Cursa Popular de Les Santes, que té lloc el dia 28 de juliol al matí.

ORNAMENTACIÓ FESTIVA

És tradicional engalanar carrers i places amb motius festius quan són els dies de la Festa Major. És per això que es penja el cartell de la festa, que l'edifici de l'Ajuntament llueix domassos i s'engega la il·luminació de gala de l'edifici consistorial, que hi ha banderes i garlandes en diferents parts de la ciutat i que la ciutadania, al seu pas, contribueix a l'ornamentació de la ciutat vestint balcons i finestres amb banderes i domassos.

ALTRES ACTES FESTIUS

És habitual que les entitats locals de caire social, de cultura popular, juvenil, etc., organitzin activitats culturals pròpies dins el marc de la Festa Major per complementar-ne la programació.

4

EL RITUAL FESTIU DE LES SANTES

A vibrant street scene during a festival. In the foreground, a large, ornate statue of a saint, likely the Virgin Mary, is being carried. She wears a red dress with gold trim, a green cape, and a crown. She holds a bouquet of red flowers. Behind her, another statue is partially visible. The street is filled with a large crowd of people, mostly men in white shirts and red sashes. In the background, a large church with a tall bell tower and a Spanish flag on top is visible. The sky is clear and blue.

EL MICRORELAT DE LA FESTA

L'imaginari de Les Santes, el concepte bàsic i nuclear de la festa, és format per diferents vessants. Les influències i connexions culturals són clau en el seu desenvolupament i han anat definint un model únic i amb personalitat. Un model que renova i fertilitza cada any el patrimoni de la festa.

La participació és l'essència d'aquesta singularitat. Sense participació no hi ha festa. La sinergia entre la implicació i la creativitat han fet evolucionar Les Santes, han atorgat significació al conjunt de valors, rituals, cànctics, músiques, danses, imatges, sons, olors, sabors, emocions i sentiments que penetren en els estrats de la memòria i identifiquen l'univers vital de la festa.

La festa, que se celebra del 25 al 29 de juliol, es desplega de principi a fi, en la seqüència ritual de Les Santes, que es basteix entorn de quatre fases: el Portal, la Crida, la Diada i l'Epíleg.

El Portal és l'avantsala de Les Santes. La proclama de l'Herald, la difusió del programa d'actes i el cartell a peu de carrer són els primers indicadors. La ciutat s'engalana i els espais es transformen. El 25 i 26 de juliol, a partir de la Crida, la festa ja és un continuïum. La Diada festeja solemne el dia principal i guarda forces per a l'endemà (27 i 28 de juliol). L'Epíleg, el 29 de juliol, acomiada Les Santes fins a l'any vinent.

ELS ACTES PROPIS DEL RELAT FESTIU

El relat festiu de Les Santes es nodreix d'una sèrie d'actes que s'insereixen en la lògica de les quatre fases de la festa. Actualment són els descrits a continuació, amb els seus elements a destacar detallats.

ACTES DEL PORTAL

DIA 19 DE JULIOL

L'ESTRENA I LA PROCLAMA

És l'anunci institucional de la Festa Major. Des de l'ajuntament i des del carrer, l'Herald proclama per encàrrec de l'alcalde o alcaldessa que la festa és a tocar, acompanyat de les Trampes i un conjunt de flabiolaires.

- En el marc de l'Estrena, una persona de reconegut prestigi pronuncia una ponència sobre algun dels elements de la festa.
- La música de flabiol és la pròpia de l'acte, amb la figura del flabiolaire d'honor i els flabiolaires de la ciutat.
- L'Herald i les Trampes fan el recorregut per la ciutat a cavall.
- La Proclama és un text en vers que convida la ciutadania a la festa, glossant-ne detalls o novetats.

TOC DE NOVENA

Quan falten nou dies per a la diada de les Santes, les campanes de Santa Maria repiquen per anunciar l'arribada de la Festa Major.

- El toc de novena es repeteix a la mateixa hora cada dia, del 19 al 27 de juliol.

DIA 24 DE JULIOL

GEANTADA

Mataró és una ciutat de gegants. Fent honor a aquesta tradició, la Gegantada és la cercavila de Les Santes en què participen tots els gegants i gegantes de la ciutat com a mostra de la diversitat i pluralitat d'elements festius. Hi participen la Família Robafaves amb els Nans i figures de barris, carrers, entitats o centres educatius que celebren juntes l'arribada de la Festa Major.

- Se celebra la tarda del 24 de juliol, darrer dia del Portal.
- L'acte acaba amb els balls dels gegants.

HAVANERES I ROM CREMAT

Un dels actes històrics del preludi de la Festa Major. Milers de persones s'apleguen arran de mar per escoltar havaneres i retrobar-se abans de l'inici de la festa. Durant la cantada, es prepara rom cremat per als assistents.

- El cremat se serveix en un got de ceràmica amb motius del cartell de l'any.

SENSE DATA FIXA

DIADA CASTELLERA

La diada castellera⁸ de Les Santes és una de les més importants de la temporada castellera a Catalunya. Hi participen els Capgrossos de Mataró i almenys dues colles més d'entre les que tenen més nivell casteller.

- La diada se celebra a la plaça de Santa Anna.

(8) El dia 16 de novembre de 2010, la UNESCO va declarar els castells com a Patrimoni Immaterial de la Humanitat.

CRIDA DE FESTA MAJOR

DIA 25 DE JULIOL

CAP A LA CRIDA

És el reinici del ritual anual propi de Les Santes. La ciutadania, la banda i les figures institucionals surten des de diferents espais del centre per a ser, puntualment, davant de l'ajuntament per a la Crida.

- L'inici el marca un coet volador que desferma l'acte amb sengles cercaviles intenses en un recorregut curt.
- L'Àliga és l'única figura institucional que surt des de dins de l'ajuntament sense prendre part en cap recorregut.

CRIDA A LA FESTA MAJOR

És l'acte que formalitza l'inici de la Festa Major. Amb les figures institucionals i la banda arreglerades amb la ciutadania i mirant la casa gran, l'alcalde o alcaldessa pronuncia un discurs convidant tota la ciutat a "fer Santes". Quan aquesta intervenció breu acaba, s'encén una traca i les figures es disposen a fer la primera Dormida, amb tot el seu ritual complet.

- La Crida comença a les vuit del vespre amb la intervenció de l'alcalde o alcaldessa des del balcó consistorial de l'edifici de l'Ajuntament, custodiat per la Guàrdia de Gran Gala.
- La traca, amb el seu tro, anuncia sonorament l'inici de la festa.

NIT BOJA

Es coneix per Nit boja la seqüència enllaçada d'actes de la nit del 25 de juliol a Mataró que comprèn el Desvetllament bellugós, la Convidada de la Família Robafaves, l'Escapada a negra nit, la Pujada tabalada i la Ruixada. És un seguit d'actes sense treva amb un relat conjunt que està necessàriament connectat.

ELS ACTES DE LA NIT BOJA:

DESVETLLAMENT BELLUGÓS DE LA FAMÍLIA ROBAFAVES

Sortida nocturna de la Família Robafaves amb acompanyament musical de banda que interpreta, de forma reiterada, el pasdoble El Bequetero.

- El recorregut del Desvetllament bellugós uneix l'ajuntament amb la plaça de Santa Anna i es duu a terme amb gran puntualitat al punt de les 23.30 h i molta minuciositat durant mitja hora exacta de baixada i mitja hora exacta de pujada (de la 1 a la 1.30 h), després de la Convidada.
- El Desvetllament es fa amb la banda situada just al darrere dels quatre gegants, que conformen una unitat. La sonorització moderna de l'acte fa que tota la Riera i la plaça de Santa Anna segueixin perfectament la melodia i el sentit de l'acte.

CONVIDADA DE LA FAMÍLIA ROBAFAVES

Ball popular a càrrec d'un grup de música tradicional, de durada concreta i presidit pels Gegants de Mataró. És alhora una pausa del Desvetllament i un continu de ritme, i rep el nom de Convidada perquè els Gegants fan d'amfitrions convidant a vi i galetes.

- La Convidada es fa a la plaça de Santa Anna.
- La durada de la Convidada és de 60 minuts exactes, entre el final de la baixada i l'inici de la pujada del Desvetllament bellugós.

ESCAPADA A NEGRA NIT

És el gran correfoc de la ciutat de Mataró que comença tan bon punt els Gegants i la banda entren dins l'ajuntament. L'Escapada és un correfoc intens i de foc continu, amb les Diablesses, la Momerota i el Drac d'amfitrions, i els seus convidats locals i forans.

Al llarg de l'Escapada a negra nit, en determinats punts com l'inici a l'ajuntament o determinades places i vials del recorregut, la pirotècnia dels participants es complementa amb enceses de sostres espectaculars i muntatges de pirotècnia fixa, el més important de tots és el del final de l'acte.

- L'Escapada a negra nit es diu així perquè, quan els Gegants arriben a l'ajuntament després de desvetllar-se, el brogit de la gent desperta la Momerota, creadora originària d'aquest acte i figura amb un rol simbòlic protagonista. En veure que en Robafaves s'ha deixat la porta del consistori oberta, la Momerota s'escapa a negra nit per empaitar els mataronins i omplir de guspies els carrers de la ciutat. Darrere seu, la segueixen les Diablesses, el Drac i la resta de bèsties i diables que participen en el correfoc.
- Com a correfoc és àgil, intens i continuat i s'hi crema una gran quantitat de pirotècnia.
- Participen en l'Escapada les tres comparses institucionals de foc, com a amfitriones, i les seves colles convidades, de diables o figures, tan mataronines com foranes.
- Tots els diables i diablesses actuen en grup i conjuntament, i no per colles, amb acompanyament d'un sol grup de tabalers.

PUJADA TABALADA

Ascens per la Riera, un cop acabada l'Escapada a negra nit, des de davant de l'ajuntament fins a davant del Parc Central on prossegueix la festa. Els tabalers de les colles institucionals de foc segueixen un mateix ritme homònim a l'acte i acompanyen la massa per prosseguir la Nit boja de manera àgil i intensa.

LA RUIXADA

Final catàrtic de la Nit boja i contrapunt concloent de la seva intensitat amb l'aigua com a protagonista. Un acte refrescant que amansa les ganes de festa i complementa la seqüència amb música fins a trenc d'alba.

DIA 26 DE JULIOL

BARRAM I REPICADA

Les campanes de Santa Maria repiquen manualment a les dues del migdia per anunciar la diada central de la Festa Major. De totes les repicades de l'any, la Barram és la més important i llarga, i l'única que té un nom propi. Des de la plaça, la ciutadania escolta repicar la Miquela, la Montserrat, la Carme, la Juliana i la Semproniana.

- El concert de Barram és el nom del concert previ que és costum que acabi amb una petita cercavila fins a Santa Maria, a punt per a la repicada.
- Acompanyant el so de les campanes, s'encenen 25 morterets que repliquen l'avís de la diada de l'endemà.

TARDA GUILLADA

És l'adaptació mimètica de la Nit boja per a infants; per a molts, potser el primer contacte que tenen amb la Festa Major. Segueix el ritual de la nit del 25 amb el De parranda, la Convidadeta de la Família Robafaves, el Correguspira, la Pujada tabaladeta i la Ruixadeta. La Tarda guillada és una escola pràctica de la festa.

- A la Convidadeta de la Família Robafaves de la plaça de Santa Anna se serveixen sucs i galetes als assistents mentre a l'escenari s'hi fa un concert de música familiar.
- En el Correguspira, la Momeroteta, figura amb un rol simbòlic protagonista, juntament amb el Dragalió, conviden altres comparses locals i foranes a participar-hi.

REVELLA DE FESTA MAJOR

La del 26 és una nit d'actes molt diversos, plena de revetlles⁹ i concerts. A punt d'acabar el dia, comença un ball popular d'orquestrades que, durant tota la nit, alternen la interpretació de cançons d'avui i de sempre. La revella de festa és punt de trobada de mataronins vinguts de tota la ciutat.

- L'acte acaba quan surt el sol i enllaça amb l'inici de les Matinades.

(9) La plaça de Santa Anna és l'escenari de la ballada de sardanes.

ACTES DE LA DIADA

DIA 27 DE JULIOL

MATINADES I TOC D'OFICI

La diada de Les Santes comença al punt de les set del matí en un acte que desperta la ciutat per al seu gran dia. Des dels extrems al centre, la música de grallers i timbalers i l'encesa de coets de canya amb tro compassa l'avenç dels diferents itineraris que conflueixen, després de resseguir tota la ciutat, a la plaça de Santa Maria a punt per al Toc d'Ofici.

Els itineraris de Matinades es defineixen a partir de les taules d'esmorzar que paren popularment els veïns de carrers i places, coorganitzant-se. A cada taula es fa parada i un toc, abans de prosseguir el camí.

- Els grups de grallers i tabalers interpreten únicament el Toc de Matinades de forma continuada quan caminen i també a la part final a Santa Maria.
- Al punt de les nou del matí comença el Toc d'Ofici a càrrec de les campanes de Santa Maria que repiquen la denominada "Barram Antiga". Quan les campanes comencen a sonar, ho deixen de fer gralles, timbals i coets.
- Com a colofó, una gran tronada aèria rebla l'avís sonor de les campanes.

ANADA A OFICI

La sortida més protocol·lària i solemne del seguici festiu institucional, que acompanya la corporació municipal de l'ajuntament fins a la basílica de Santa Maria.

- Com a prèvia a l'inici de l'acte, l'alcalde o alcaldessa rep cadascuna de les autoritats amb un fragment del pasdoble "La Entrada" de Quintín Esquembre interpretat per la banda.
- Són singulars de la ritualització de l'acte la presència d'Herald, Trampes i Macers, juntament amb els guàrdies de Gran Gala.
- L'arribada a Santa Maria¹⁰ marca l'inici de la Missa¹¹ de les Santes, durant la qual les figures resten a la plaça.

>>>>

(10) És tradicional que el seguici passi pel carrer Nou.

(11) El rector de Santa Maria rep les autoritats a la porta del temple.

MISSA DE LES SANTES

L'Ofici de Festa Major, a l'interior de la basílica parroquial de Santa Maria, és alhora un acte propi de la Festa Major i una celebració eucarística solemne que inclou la interpretació de la "Missa de Glòria" de mossèn Manuel Blanch, a càrrec del cor popular, solistes i orquestra dirigits per un director o directora amb vinculació a la ciutat.

La Missa acaba amb una breu processó (amb el seu repic de campanes) que es fa amb el tabernacle de relíquies de santa Juliana i santa Semproniana a les quals, en arribar a la plaça de Santa Maria, se'ls fa l'aclamació popular amb el Ball de l'Àliga com a moment simbòlic d'intersecció festiva i religiosa.¹²

- A l'arribada de les relíquies a la plaça de Santa Maria, les figures institucionals s'alcen per respecte i la Colla Castellerà Capgrossos de Mataró alcen un pilar.
- Al final del Ball de l'Àliga s'avien coloms com a senyal de festa.

DESFILADA

El retorn de tot el seguici institucional que ha conformat l'Anada a Ofici cap a l'ajuntament, on prossegueix la festa amb la primera Dormida de la diada. Comença tan bon punt acaba l'aclamació popular, com a part final de la Missa.

La Dormida del 27 al migdia és la més antiga i documentada de totes Les Santes i consuma el relat unitari de tot el matí.

- És tradicional passar pel carrer d'en Pujol, conegut com "el carrer de les patrones". Per això també es fa una ballada de sardanes al carrer i al pas de les comparses, aquestes, saluden les imatges de les patrones.

(12) El tabernacle amb les relíquies, així com tots els elements religiosos, retornen a l'interior de Santa Maria.

LA PASSADA

És la cercavila principal i més llarga de Les Santes, perquè el màxim de ciutadania pugui gaudir del seguici institucional ampliat amb l'Herald, les Trampes i la banda. Als elements del seguici, habitualment s'hi sumen, per a l'ocasió, els castells de la Colla Castellera Capgrossos de Mataró i els Cavallets de l'Entitat Folklòrica Catalana.

La Passada surt i torna a l'ajuntament, passant per carrers¹³ i places com la de Santa Anna per al màxim de públic i lluïment dels seus elements. L'acte acaba amb la segona Dormida de la diada, a càrrec de les figures del seguici institucional.

- Les comparses locals que ho demanin, amb motiu d'algun aniversari especial múltiple de 25 i que comptin amb acompanyament musical propi, poden fer més gran la Passada d'un any.

FOCS

L'acte que aplega més mataronins a baix a mar, que complimenten amb la tradició de "baixar als focs" des de tots els punts de la ciutat. La ciutadania fa camí i es fa seu tot el Passeig Marítim i les platges fins a pet d'ones per a gaudir d'un gran espectacle pirotècnic.

L'espectacle és singular i dissenyat exclusivament per a l'ocasió. És l'acte que tanca la jornada principal de la Festa Major i el que aplega més persones de totes Les Santes. És un castell de focs amb alt contingut tant de llum com de tro que acaba amb una gran traca final.

- És tradicional l'encesa, a la part final, d'un doble rètol pirotècnic amb la llegenda "Glòria a Les Santes".
- Després del castell de focs té lloc un seguit d'activitats de programació cultural conegut històricament com el Sarau.
- La ballada de sardanes posterior als Focs, anomenada Sardanes i Xindriada, incorpora com a element característic la xindria a talls que s'hi menja.

(13) És tradicional que el seguici desfilí per la cruïlla del carrer de Montserrat amb el Camí Ral, on una làpida recorda el lloc per on van entrar a la ciutat les relíquies de les Santes l'any 1772.

DIA 28 DE JULIOL

CURSA POPULAR DE LES SANTES

El gran símbol de la vessant esportiva de la Festa Major. És una cursa popular en què participen ciutadans que compten amb els aplaudiments i ànims de molts veïns que els encoratgen en alguns punts.

ANADA A LA RESIDÈNCIA

La ciutat, representada pel seguici institucional, visita la Residència Municipal Sant Josep, un acte que simbolitza un gest cap a tota la gent gran mataronina. Allà s'hi fan els balls propis.

- Durant l'acte, hi ha una ballada sardanes¹⁴ al pati de la residència.
- La Família Robafaves s'hi suma ballant "la repetida", l'última sardana que toca la cobla.
- La tornada cap a l'ajuntament és una cercavila de to desimbolt, que culmina amb la Dormida menys protocol·lària de la Festa Major.

POSTAL DE GEGANTS

La Família Robafaves convida uns gegants de fora de la ciutat perquè puguin gaudir de Les Santes. Aquest convit té una part de cercavila i un acte institucional al davant de l'ajuntament.

- Els gegants convidats solen ser històrics o singulars.
- L'element singular de l'acte és l'edició d'una postal física commemorativa.
- A l'ajuntament, l'Àliga ofereix el ball als convidats.

BALL DE DRACS

Com en el cas de la Postal de Gegants, el Drac i el Dragalió conviden una colla de dracs de fora de la ciutat. L'acte inclou una cercavila i una mostra de balls.

>>>>

(14) És tradicional que la mateixa cobla a la tarda ofereixi un concert de sardanes.

>>>>

REQUISITS DE FESTA MAJOR

Amb l'esperit dels balls d'envelat clàssics, el ball de Requisits aplega persones de totes les edats que ballen al so de la música d'una orquestra. El ball de l'escombra, el ball del ram o el ball del fanalet, entre altres, es combinen amb cançons contemporànies.

- El ball de Requisits és l'acte idiosincràtic en el qual se serveix la Juliana, una beguda dolça, llaminera i refrescant típica de Les Santes i de recepta pública.¹⁵
- L'espai dels Requisits s'engalana de forma especial per a l'ocasió.

NO N'HI HA PROU!

En l'última nit de Santes que passen a l'ajuntament, les figures senten la gatzara del ball de Requisits i s'apunten a la gresca. És l'última Dormida de la Festa Major, la més disbauxada i la que es fa més tard. Les Diablesses, la Momerota, el Drac, l'Àliga i els Gegants ballen barrejades amb el públic al so de la música en directe d'un grup d'arrel tradicional i, finalment, interpreten els balls propis.

- En el repertori del No n'hi ha prou!, hi ha cançons populars amb uns arranjaments canviants que li donen una sonoritat i ritme diferent.
- El repertori musical inclou la cançó homònima¹⁶ de l'acte, que s'interpreta de forma repetida durant aquest.

(15) La recepta original de la Juliana està dipositada a l'Arxiu Municipal i combina com a ingredients el granissat de maduixa, el cava, el suc de taronja, el rom, la ginebra i el vodka.

(16) La cançó 'No n'hi ha prou!' és una composició de Marcel Casellas estrenada el 2007.

ACTES DE L'EPÍLEG

DIA 29 DE JULIOL

ENFIGURA'T

És un tastet de figures institucionals obert a tothom. Qui vulgui pot experimentar el que se sent alçat i fent ballar alguna de les figures que, així, s'apropen encara més a la ciutadania. És una oportunitat efímera en la qual tothom pot experimentar què se sent com a peus de les figures.

ANEM A TANCAR

La darrera cercavila del seguici institucional (aquest cop sense la banda) té aires de comiat amb to festiu. Les figures es retiren, ben acompanyades per la ciutadania, allà on descansen la resta d'any. En arribar al final de l'acte, es fan les darreres ballades.

- El final de l'acte i de la presència de les figures al carrer s'anuncia amb una traca i tres voladors finals, com avís sonor del tancament del relat propi de la festa.

TRONADA DE FI DE FESTA

Espectacle pirotècnic tant terrestre com aeri que prioritza el tro i que sacseja sonorament la ciutat, com a darrer avís sonor que Les Santes toquen a la fi.

- Es dispara al punt de la mitjanit, quan fineix el 29 de juliol.
- Cada any, s'atorga l'honor de fer l'encesa de la Tronada a alguna persona o col·lectiu vinculat a la festa, a tall d'homenatge o reconeixement.

ESPETEC FINAL I ALBADA

Darrer ball de Festa Major que aplega els mataronins, en una mena de resistència impossible a la fi de Les Santes. Com els altres balls, reuneix gent de totes les edats.

S'allarga tota la nit i matinada i acaba amb una xaranga que escombra el final de la festa en l'acte conegut com l'Albada.

- L'Albada acaba a la plaça de Santa Anna a trenc d'alba del 30 de juliol.

5

LA GOVERNANÇA DE LA FESTA

Les Santes les organitza l'Ajuntament de Mataró amb tota aquella participació activa i voluntària de ciutadania i entitats que s'engloben dins el paraigua de la Comissió de Les Santes.

L'AJUNTAMENT

És l'organitzador de la Festa Major, que se celebra en el seu nom. També és el titular dels drets i de la seva imatge. És responsable de dotar dels recursos que garanteixin la dignitat i el bon funcionament de la festa.

L'Ajuntament pot buscar en el sector privat i en altres administracions públiques els recursos i complicitats necessaris que, units als propis, permetin l'èxit de la Festa Major cada any.

El consistori té la representació institucional que queda reflectida en una sèrie de rols i elements protocol·laris.

COMISSIONS PARTICIPATIVES

Les comissions participatives i els grups participatius de treball es regularan en el marc del Reglament de Participació Ciutadana vigent de l'Ajuntament de Mataró, d'acord amb els criteris, procediments i disposicions que aquest estableixi.

LA COMISSIÓ DE LES SANTES

Aquest nom, d'origen històric, és el que denomina totes aquelles comissions i grups de treball dedicats a l'organització i èxit de la Festa Major que compten amb participació ciutadana: el Plenari, la Comissió Permanent i les comissions tècniques. Tots aquests grups conformen una xarxa de treball que fa possible la base participativa de Les Santes. Les comissions realitzen, abans i després de cada edició de Les Santes, una tasca de mesos i mesos de reunions i es reuneixen tantes vegades com calgui.

EL PLENARI

És l'àgora de i sobre Les Santes: un òrgan obert d'informació i debat sobre la Festa Major on pot participar qualsevol ciutadà o ciutadana. És la porta oberta a la participació i la confluència entre Ajuntament i ciutadania on tothom pot fer-hi propostes.

És l'òrgan que formalitza anualment tant l'inici de les tasques de la Comissió de Les Santes com, en darrer terme, la darrera valoració d'aquestes. És on es presenta en primer lloc el cartell i el programa, així com les novetats o aspectes més rellevants de cada edició.

LA COMISSIÓ PERMANENT

És un òrgan de composició mixta, amb una formació equilibrada entre la representació de l'Ajuntament de Mataró, la de les colles institucionals i la d'altres entitats implicades directament en la Festa. També en prenen part representants del Plenari i persones amb vinculació històrica amb la Festa.

Funciona com a consell assessor de la Festa Major, referent en les seves línies mestres. És on es debaten aspectes i propostes rellevants i referents al ritual festiu, a proposta del plenari, de les comissions o de l'Ajuntament.

En tant que òrgan participat i representatiu, li escau assolir un debat funcional, cercar consensos i prendre posicions que s'elevin a l'Ajuntament o a la resta de comissions. Tot i que les seves decisions no són vinculants, l'Ajuntament en reconeix la funció assessora i es compromet a tenir en compte la rellevància de les seves propostes i acords.

- Interpreta aquest document i n'aprova, si escau, canvis que recullin les diferents evolucions del ritual festiu i la programació.

LES COMISSIONS TÈCNIQUES

Òrgans de treball concrets inserits en l'organització de Les Santes que es nodreixen de participació i treballen temàticament aspectes concrets de la Festa Major durant la seva preparació.

Tenen recorregut i continuïtat històrica les comissions d'imatge i dels actes de seguici.

- És habitual constituir comissions temporals o grups de treball específics¹⁸ per desenvolupar altres actes o aspectes que no encaixen en aquestes comissions.

Per part de l'Ajuntament, també hi ha comissions tècniques i interdepartamentals (en aquest cas sense participació ciutadana) que tenen rol en la governança d'aspectes i competències vinculades a la gestió i execució de la Festa.¹⁹

(18) Per exemple, la comissió de música, d'actes al carrer o de gènere.

(19) Per exemple, la comissió de seguretat o la de prevenció i salut.

6

EL FUTUR DE LA FESTA: INNOVACIÓ I EXIGÈNCIA

Aquest protocol descriu una realitat festiva que s'ha anat configurant al llarg dels anys per adequar Les Santes a les necessitats i demandes de la ciutadania. Ha estat a base de noves aportacions que s'ha configurat un esquelet festiu coherent amb el relat i valors de la Festa Major de Mataró.

Les Santes tenen una estructura que és permeable i que pot mutar respectant l'esquema, fonaments i raonaments que aquest document vol descriure. Així, es pot dir que el futur de Les Santes implica continuar exercint, any rere any i generació rere generació, el mateix rol de mantenir la tradició i el sentit de fer la festa i, alhora, el compromís de millorar-la amb incorporacions o modificacions que s'escaiguin i siguin degudament treballades.

Les noves incorporacions al ritual de la Festa Major que es considerin substancials s'hauran d'incorporar en futures modificacions d'aquest document, cercant el màxim consens i treball per tal que Les Santes continuïn sent un instrument per a l'expressió cultural i cívica d'adhesió a la ciutat de Mataró.

Ajuntament de Mataró

Les Santes
Festa Major de Mataró

 festa
patrimonial
d'interès nacional